

ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

У статті досліджено питання правової характеристики інституту охорони довкілля у сільському господарстві. Виокремлено правові приписи, що стосуються охорони окремих видів природних ресурсів, які задіяні в аграрному виробництві, та визначено особливості правового регулювання сільськогосподарської діяльності. Проведено систематизацію законодавчих актів, що стосуються охорони природних ресурсів у сільському господарстві. Проаналізовано питання правового регулювання сільськогосподарської діяльності за категоріями: правове регулювання меліорації земель у сільському господарстві; правове регулювання хімізації у сільському господарстві; правове регулювання поводження з відходами сільського господарства; правове регулювання застосування біотехнологій у сільському господарстві; правове регулювання сільськогосподарської діяльності в умовах надзвичайних екологічних ситуацій та визначено правові приписи, що потребують уточнення або зміни.

Ключові слова: охорона довкілля, сільське господарство, природні ресурси, право.

© М. І. Мартинчук, І. В. Мартинчук

*Науковий керівник – д.е.н. Н. В. Зіновчук

**Науковий керівник – д.е.н. Є. І. Ходаківський

Постановка проблеми

Наслідками сучасного аграрного виробництва є виникнення низки екологічних проблем, врегулювання яких покладається на галузь екологічного права. Аграрне і екологічне право розглядає сільськогосподарську діяльність не тільки як фактор екологічних загроз, й як об'єкт охорони від них. Діяльність сільськогосподарських підприємств може спричинити загрозу довкіллю, але, водночас, екологічні чинники значно впливають на результат їх діяльності. У зв'язку з цим, важливого значення набуває питання правової характеристики інституту охорони довкілля у сільському господарстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Вагомий внесок у становлення та розвиток системи регулювання охорони довкілля здійснили вітчизняні науковці: О. О. Погрібний, Н. В. Зіновчук, М. І. Козир, В. В. Петров, Н. І. Титова, В. С. Шелестов та ін. Однак, незважаючи на велику кількість наукових досліджень, питання правового регулювання природокористування у сільському господарстві залишається недостатньо дослідженим та потребує більш ґрунтовного вивчення.

Метою статті є дослідження правових регулювання охорони довкілля у сільському господарстві.

Результати досліджень

За своєю правовою природою інститут охорони довкілля у сільському господарстві є складним інститутом одночасно аграрного й екологічного права як комплексних галузей права. Це, так би мовити, точка їх перетину [1]. Інститут охорони довкілля у сільському господарстві як складний правовий інститут виокремлюється у два сектори: перший – це правові приписи, які стосуються охорони окремих видів природних ресурсів, що задіяні в аграрному господарстві; а другий – це правове регулювання сільськогосподарської діяльності (рис. 1).

Важливим є те, що природні ресурси є взаємопов'язаними. Надмірна експлуатація та забруднення кожного з них у майбутньому може стати причиною деградації інших ресурсів довкілля. У вітчизняному правовому секторі розроблені правові приписи, що стосуються охорони лише окремих видів природних ресурсів, що задіяні у сільському господарстві. Але сучасне ведення агробізнесу, в поєднанні з прагненням людства зберегти ресурси довкілля, потребує реформування правової сфери охорони навколишнього середовища у більш нову, сучасну форму регулювання стосунків природи і сільськогосподарського виробництва.

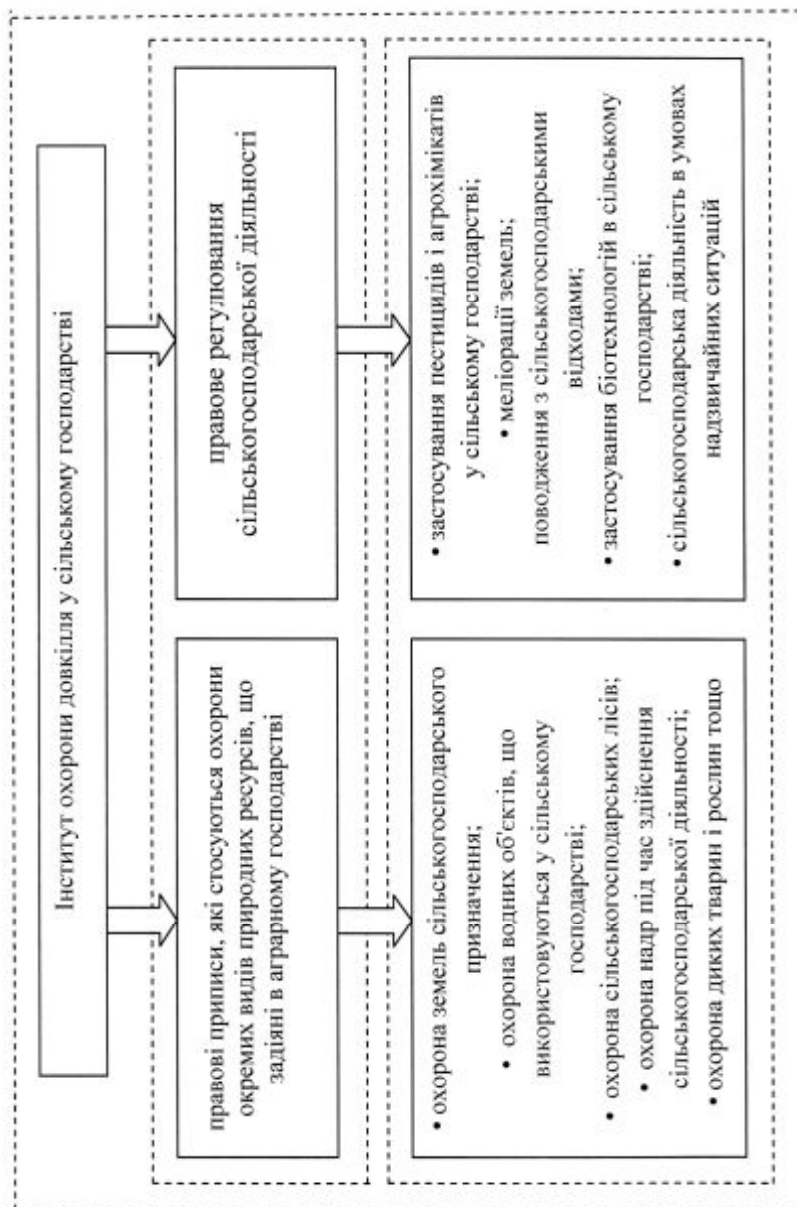

Рис. 1. Характеристика інституту охорони довкілля у сільському господарстві

Джерело: власні дослідження.

У табл. 1 розглянуто правові приписи, які стосуються охорони окремих видів природних ресурсів, що задіяні у сільському господарстві.

Таблиця 1. Правова охорона природних ресурсів у сільському господарстві

Законотворчі акти	Стисла презентація законотворчих актів
1	2
Закони України від 19.06.2003 р. "Про охорону земель" та від 19.06.2003 р. "Про державний контроль за використанням та охороною земель" (редакція від 26.04.2014р.)	Закони передбачають систему заходів щодо охорони ґрунтів та інших природних ресурсів у сільському господарстві. Вони визначають правові, економічні та соціальні основи організації здійснення державного контролю за використанням й охороною земель і спрямовані на забезпечення раціонального використання і відтворення природних ресурсів та охорону довкілля.
Кодекс України про надра	<p>ст. 23 Кодексу надає власникам земельних ділянок і землекористувачам право без отримання спеціальних дозволів (ліцензій) та гірничих відводів видобувати для сільськогосподарських потреб корисні копалини місцевого значення і торф загальною глибиною розробки до 2 м і прісні підземні води – до 20 м та використовувати надра для сільськогосподарських потреб.</p> <p>ст. 55 Кодексу передбачає, що користування надрами для сільськогосподарської діяльності здійснюється за відповідними проектами, в яких мають передбачатися заходи, що забезпечують знешкодження стічних вод, шкідливих речовин і відходів сільського господарства або локалізацію їх у визначених межах, а також запобігають їх проникненню в інші природні об'єкти. Невиконання цих обов'язків може спричинити позбавлення права надрокористування чи обмеження сільськогосподарської діяльності в надрах.</p>
Водний кодекс	<p>Відповідно до ст. 65, користування водами для потреб сільського господарства може здійснюватися як у порядку загального, так і спеціального використання водних ресурсів. Під час зрошення земель сільськогосподарського призначення водокористувачі зобов'язані здійснювати заходи щодо попередження підтоплення, заболочення, засолення та забруднення цих земель.</p> <p>Відповідно до ст. 68, на водних об'єктах, що використовуються для рибного господарства, права водокористувачів можуть бути обмежені в інтересах останнього. На водокористувачів покладається обов'язок поліпшувати екологічний стан рибогосподарських водних об'єктів та дотримуватися санітарного режиму прибережних захисних смуг. Проведення гідромеліоративних робіт у місцях, де перебувають водоплавні птахи, хутрові звірі, а також промисловий вилов здійснюється за погодженням з державними органами рибного й мисливського господарства.</p>

Закінчення таблиці 1

1	2
<p>Закони України від 13 грудня 2001 р. "Про тваринний світ", від 9 квітня 1999 р. "Про рослинний світ"(редакція від 26.04.2014 р.), від 7 лютого 2002 р. "Про Червону книгу України" (редакція від 18.11.2012 р.), а також Положення про Зелену книгу України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2002 р., № 1286.</p>	<p>Законодавство встановлює вимоги щодо охорони об'єктів тваринного і рослинного світу при веденні сільського господарства. Йдеться про дикі тварини і дикорослі рослини, які хоча не є об'єктами аграрного права, але підлягають охороні від негативних наслідків сільськогосподарської діяльності. Зазначені закони передбачають обов'язок суб'єктів аграрного права під час ведення сільськогосподарської діяльності зберігати умови існування видового й популяційного розмаїття тваринного й рослинного світу, не допускати погіршення середовища існування, шляхів міграції та умов розмноження диких тварин, а також умов місцезростання дикорослих рослин. Законодавство встановлює загальний обов'язок запобігати негативному впливу сільськогосподарської діяльності на рослинний і тваринний світ.</p>
<p>Закон України від 16 жовтня 1992 р. "Про охорону атмосферного повітря" (редакція від 26.04.2014 р.)</p>	<p>ст. 20 забороняє спалювати відходи сільського господарства на території сільськогосподарських підприємств і населених пунктів, за винятком випадків, коли це здійснюється з використанням спеціальних установок при додержанні екологічних нормативів. Сільськогосподарські підприємства зобов'язані забезпечувати переробку, використання та своєчасне вивезення сільськогосподарських відходів на підприємства, що використовують їх як сировину, або на спеціально відведені місця чи об'єкти.</p>

Джерело: 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10.

Подальший напрям правової охорони довкілля від наслідків діяльності аграрних підприємств проявляється у правовому регулюванні саме сільськогосподарської діяльності і логічно трансформується у правові інститути регулювання сільськогосподарської діяльності. Одним з найбільш важливих є інститут меліорації земель. В аграрному праві він отримав правову визначеність з прийняттям Закону України від 14 січня 2000 р. У загальному меліорація земель розглядається як природоохоронна діяльність і має нести функцію поліпшення екологічного стану ґрунтів. Однак, як показує практика, меліорація є недосконалим процесом і в більшості наносить шкоду довкіллю. Таким чином, функціонування меліоративних систем відноситься до екологічно небезпечних видів діяльності і має контролюватися відповідними правомірними органами. У табл. 2 розглянуто правове регулювання меліорації земель у сільському господарстві.

Таблиця 2. Правове регулювання меліорації земель
у сільському господарстві

Законотворчі акти	Зміст законотворчих актів
Закон України від 25 червня 1991 р. "Про охорону навколишнього природного середовища" (редакція від 26.04.2014 р.)	Правове регулювання меліорації земель у сільському господарстві регламентує наявність у аграрного підприємства проектної документації на проведення меліорації земель, що має в обов'язковому порядку містити матеріали оцінки впливу на навколишнє середовище і довідку про екологічні наслідки запроєктованої діяльності, відповідно до вимог даних законів. Проектні рішення мають забезпечувати оптимально збалансоване врахування раціонального використання природних ресурсів і ефективної охорони довкілля. Зрошення сільськогосподарських угідь стічними водами може бути дозволено органами Мінприроди за погодженням з органами МОЗ та державного ветеринарного нагляду. [3].
Закон України від 9 лютого 1995р. "Про екологічну експертизу" (редакція від 18.11.2012 р.)	Передпроектна та проектно-кошторисна документація на будівництво (реконструкцію) меліоративних систем підлягає державній комплексній експертизі, яка має включати й екологічну експертизу, що здійснюється відповідно до даного Закону.

Джерело: 11; 12.

Ще однією ланкою правового регулювання аграрної діяльності є інститут регулювання хімізації сільського господарства. Наслідки даного процесу є найбільш небезпечними для навколишнього середовища, так як забруднюють всі елементи довкілля. Серед засобів хімізації у сільському господарстві найпоширенішими є: гербіциди, пестициди, фунгіциди, інсектициди, регулятори росту рослин та ще багато інших, але аграрне право виділяє 2 групи – агрохімікати та пестициди. Вітчизняне законодавство веде дуже жорсткий контроль за реєстрацією даних засобів хімізації. Контролюючим органом виступає Мінприроди, що проводить державні випробування, реєстрацію їх на території України та затверджує перелік пестицидів і агрохімікатів, які дозволені в нашій державі. Важливо, що всі засоби хімізації у сільському господарстві підлягають обов'язковому маркуванню і пакуванню, а прострочені пестициди і агрохімікати, а також тара від них, потребують обов'язкової утилізації та знешкодження у порядку, передбаченим законодавством. У табл. 3 розглянуто основні законодавчі акти інституту регулювання хімізації сільського господарства.

Таблиця 3. Правове регулювання хімізації у сільському господарстві

Законотворчі акти	Зміст законотворчих актів
Закон України від 14 жовтня 1998 р. "Про захист рослин" (редакція від 26.04.2014 р.)	Згідно із Законом України "Про захист рослин", передбачається захист сільськогосподарських рослин від шкідників, бур'янів, хвороб (зокрема зумовлених наслідками хімічної меліорації).
Постанова КМУ від 27 березня 1996 р. "Про затвердження Порядку вилучення, утилізації, знищення та знешкодження непридатних або заборонених до використання пестицидів і агрохімікатів та тари від них" (редакція від 30.07.2012 р.)	Непридатні або заборонені до застосування пестициди й агрохімікати, тара від них підлягають вилученню, утилізації, знищенню та знешкодженню в порядку, затверженому даною постановою. Вилученню, утилізації, знищенню та знешкодженню підлягають непридатні або заборонені до використання пестициди і агрохімікати та тара від них, які визнані такими на основі результатів дослідження контрольно-токсикологічних установ та закладів, що належать до сфери управління МОЗ, та відповідних лабораторій Держветфітослужби.
Закон України від 30 червня 1993 р. "Про карантин рослин" (редакція від 26.04.2014 р.)	Закон визначає правові, організаційні та фінансово-економічні основи карантину рослин, повноваження органів державної влади, їх посадових осіб, права і обов'язки юридичних та фізичних осіб, спрямовані на запобігання занесенню та поширенню відсутніх на території України регульованих шкідливих організмів, і становить частину законодавства України щодо захисту життя та здоров'я рослин.
Закон України від 2 березня 1995 р. "Про пестициди і агрохімікати" (редакція від 26.04.2014 р.)	Відповідно до ст. 4 Закону "Про пестициди і агрохімікати", пестициди й агрохімікати повинні мати високу біологічну ефективність і відповідати вимогам екологічної безпеки. Усі засоби захисту рослин підлягають спеціальному пакуванню й маркуванню, а також сертифікації у вітчизняній системі УкрСЕПРО, всі препарати мають супроводжуватися інструкцією з їх застосування. Непридатні або заборонені до застосування пестициди й агрохімікати, тара від них підлягають вилученню, утилізації, знищенню та знешкодженню у порядку, затверженому постановою Кабінету Міністрів України, сільськогосподарська продукція, вироблена із застосуванням засобів захисту рослин, має бути екологічно безпечною, інакше вона вилучається і знищується згідно з Порядком вилучення, утилізації та знищення непридатних для використання сільськогосподарської сировини та харчових продуктів, затвердженим постановою Кабміну № 1065 відповідно до Методики вилучення, утилізації та знищення сільськогосподарської сировини і харчових продуктів, що зазнали впливу пестицидів та агрохімікатів і непридатні до використання, затвердженої наказом МОЗ України, при цьому мають враховуватися вимоги Закону України "Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції".
Закон України від 14 січня 2000 р. "Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції" (редакція 26.04.2014 р.)	Відповідно до даного закону, обов'язковій державній реєстрації підлягають технічні засоби застосування пестицидів і агрохімікатів.
Закон України від 17 травня 2001р. «Про підтвердження відповідності» (02.12.2012 р.)	Відповідно до даного закону, обов'язковій державній реєстрації підлягають технічні засоби застосування пестицидів і агрохімікатів.

Джерело: 13; 14, 15, 16; 17; 18.

Сучасна хімічна промисловість дуже швидко оновлює засоби хімізації і вітчизняне законодавство не завжди вчасно змінює правові приписи за контролем щодо хімізації у сільському господарстві. Навіть наявні законотворчі акти є досить недосконалими, бо не в змозі повною мірою контролювати агрохімічні процеси. Основним недоліком є відсутність механізму впровадження в дію прийнятих нормативних документів.

Вітчизняне сільське господарство є високовідходним, тому проблема відходів аграрного сектора економіки є досить актуальною і потребує належного правового контролю. У своїй більшості, відходи сільського господарства є органічними і підлягають вторинній переробці. Враховуючи досвід зарубіжних країн, в Україні були прийняті Закони від 14 січня 2000 р. "Про альтернативні види рідкого та газового палива" та від 20 лютого 2003 р. "Про альтернативні джерела енергії", але в аграрному секторі вони не користуються популярністю. Також, істотною проблемою є невизначеність у правовій площині терміну «сільськогосподарські відходи», він потребує окремого правового припису з урахуванням всіх особливостей даної проблеми.

Єдині спеціальні положення щодо вирішення проблеми управління сільськогосподарськими відходами містяться у Концепції Загальнодержавної програми поводження з відходами на 2013–2020 роки, що має на меті пріоритетний захист навколишнього природного середовища і здоров'я людини від негативного впливу відходів, забезпечення ощадливого використання матеріально-сировинних та енергетичних ресурсів, науково обгрунтованого узгодження екологічних, економічних і соціальних інтересів суспільства щодо утворення та використання відходів, з метою забезпечення його сталого розвитку [3]. У табл. 4 розглянуто основні законодавчі акти інституту регулювання поводження з відходами сільського господарства.

Таблиця 4. Правове регулювання поводження з відходами сільського господарства

Законотворчі акти	Зміст законотворчих актів
1	2
Закон України від 5 березня 1998 р. "Про відходи" (редакція від 26.04.2014 р.)	Закон визначає правові, організаційні та економічні засади діяльності, пов'язаної із запобіганням або зменшенням обсягів утворення відходів, їх збиранням, перевезенням, зберіганням, сортуванням, обробленням, утилізацією та видаленням, знешкодженням та захороненням, а також відверненням негативного впливу відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини на території України.

Закінчення таблиці 4

1	2
Закон України від 24 лютого 1994 р. "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" (редакція від 26.04.2014 р.)	Закон регулює суспільні відносини, які виникають у сфері забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя, визначає відповідні права і обов'язки державних органів, підприємств, установ, організацій та громадян, встановлює порядок організації державної санітарно-епідеміологічної служби і здійснення державного санітарно-епідеміологічного нагляду в Україні.
Закон України "; від 5 травня 1999 р. "Про металобрухт" (редакція від 02.12.2012 р.)	Закон регулює відносини, що виникають у процесі здійснення операцій з металобрухтом, який є найважливішою стратегічною та енергозберігаючою сировиною для металургійного виробництва, і спрямований на захист інтересів підприємств вітчизняної металургійної галузі та забезпечення екологічної безпеки довкілля при утворенні, збиранні й використанні металобрухту.
Концепція Загальнодержавної програми поводження з відходами на 2013–2020 роки	Спеціальні положення щодо розв'язання проблем управління сільськогосподарськими відходами містяться у Концепції Загальнодержавної програми поводження з відходами на 2013–2020 роки. Дана програма складається з двох етапів. На першому – (2013–2015 рр.) ліквідація найбільш екологічно небезпечних об'єктів зберігання токсичних відходів, зменшення обсягу утворення відходів та запобігання їх несанкціонованому видаленню. На другому – (2016–2020 рр.) створення сучасної інфраструктури збирання, заготівлі та утилізації відходів як вторинної сировини, залучення інвестицій у сферу поводження з відходами.

Джерело: 19; 20; 21; 22.

Важливо, що даний правовий інститут не до кінця розроблений і потребує вдосконалення, так як у всіх перерахованих нормативних актах не визначений припис сільськогосподарських відходів, що вносить протиріччя у дані правові акти.

Наступним є інститут регулювання застосування біотехнологій у сільському господарстві. За результатами останніх досліджень, що проводилися Інститутом харчової біотехнології та геноміки НАН України з метою вивчення економічних й екологічних наслідків використання новітніх аграрних біотехнологій в Україні, можна стверджувати, що Україна не повністю використовує можливості застосування новітніх сільськогосподарських технологій [4]. За наявності суттєвого природного потенціалу, Україна відстає в показниках продуктивності порівняно з провідними аграрними країнами. Держава робить кроки назустріч розвитку і популяризації застосування сільськогосподарських біотехнологій, і була створена програма наукових досліджень «Розвиток сучасних біотехнологій і

підвищення ефективності методів поліпшення господарсько-корисних ознак рослин, тварин і мікроорганізмів» (Сільськогосподарська біотехнологія 2011–2015 рр.). У табл. 5 розглянуто регулювання застосування біотехнологій у сільському господарстві у правовому полі.

Таблиця 5. Правове регулювання застосування біотехнологій у сільському господарстві

Законотворчі акти	Зміст законотворчих актів
Закон України від 13 грудня 2001 р. "Про тваринний світ" (редакція від 26.04.2014 р.)	Відповідно до ст. 51 ЗУ "Про тваринний світ", створення нових штамів мікроорганізмів, біологічно активних речовин, виведення генетично змінених організмів, виробництво інших продуктів біотехнології здійснюється лише в установленому порядку і за наявності позитивних висновків державної екологічної експертизи.
Закон України від 9 лютого 1995 р. "Про екологічну експертизу" (редакція від 26.04.2014 р.)	Клонування тварин в Україні чи застосування технологій генної інженерії до тварин без позитивного висновку державної екологічної експертизи, що здійснюється згідно з вимогами ЗУ "Про екологічну експертизу", також цей закон забороняє. Проекти впровадження будь-яких біотехнологій підлягають обов'язковій державній екологічній експертизі.
Закон України від 24 лютого 1994 р. "Про забезпечення санітарного та епідемічного благо-гополуччя населення" (редакція від 26.04.2014 р.)	Відповідно до ст. 11 ЗУ "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", продукція, напівфабрикати, речовини, матеріали та небезпечні чинники, використання, передача або збут яких може завдати шкоди здоров'ю людей (у тому числі й продукти біотехнології) підлягають обов'язковій санітарно-епідеміологічній експертизі, та ст. 9 – продукти біотехнології підлягають обов'язковій гігієнічній регламентації та державній реєстрації, а також ст. 25 – при застосуванні продуктів біотехнології належить дотримуватися санітарних норм. Виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення продуктів біотехнології здійснюється з дозволу Мінприроди, згідно з Порядком одержання дозволу на виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізацію отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнології та інших біологічних агентів.

Джерело: 6; 12; 20.

Застосування новітніх біотехнологій вітчизняними сільгоспвиробниками дало б змогу забезпечити перехід української аграрної економіки на новий рівень розвитку, забезпечити підвищення конкурентоспроможності продукції, вихід на нові (міжнародні) ринки, значне підвищення технологічного і продуктивного розвитку тощо. Але даний позитивний прогрес можливий лише за умови вдосконалення правового регулювання даної сфери, яке має чітко і всебічно регламентувати й контролювати застосування біотехнологій у сільському господарстві.

Щодо правового інституту регулювання ведення сільськогосподарської діяльності в умовах надзвичайних екологічних ситуацій, то у вітчизняній правовій системі поступово формується спільний правовий інститут аграрного й

екологічного права: правового регулювання сільськогосподарської діяльності на екологічно уражених територіях. Йдеться про чотири правові режими сільськогосподарської діяльності: зоні екологічного лиха, умовах надзвичайного стану, у зоні надзвичайної екологічної ситуації, а також в умовах правового режиму карантину. У табл. 6 детально розглянемо дані законодавчі акти.

Таблиця 6. Правове регулювання сільськогосподарської діяльності в умовах надзвичайних екологічних ситуацій

Законотворчі акти	Зміст законотворчих актів
Закон України від 27 лютого 1991 р. "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи" (редакція від 26.04.2014 р.)	Відповідно до ст. 12 ЗУ "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи" в зонах відчуження й безумовного (обов'язкового) відселення забороняється ведення сільськогосподарської діяльності без спеціального дозволу Міністерства з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, та статей 170 і 172 – техногенно-забруднені землі сільськогосподарського призначення, на яких не забезпечується одержання продукції, що відповідає встановленим вимогам, підлягають вилученню із сільськогосподарського обігу та консервації.
Закон України від 13 липня 2000 р. "Про зону надзвичайної екологічної ситуації" (редакція від 03.03.2006 р.)	Згідно із даними законами можливість впровадження обмежень на здійснення сільськогосподарської діяльності. Внесення пестицидів і агрохімікатів у зоні надзвичайної екологічної ситуації здійснюється згідно із зазначеним Порядком застосування пестицидів і агрохімікатів на територіях, що зазнали радіоактивного забруднення, та у зонах надзвичайних екологічних ситуацій. Порядок, зокрема, передбачає отримання дозволів Мінприроди або МОЗ на здійснення окремих видів заходів щодо захисту рослин. Може обмежуватися створення нових сільськогосподарських підприємств або розширення діючих.
Закон України від 8 червня 2000 р. "Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру" (редакція від 01.07.2006 р.)	Будь-яка сільськогосподарська діяльність може бути обмежена з урахуванням специфіки конкретної надзвичайної екологічної ситуації.
Закон України від 6 квітня 2000 р. "Про захист населення від інфекційних хвороб" (редакція від 05.12.2012 р.)	Згідно ЗУ "Про захист населення від інфекційних хвороб" карантин встановлюється та скасовується Кабінетом Міністрів України за поданням Головного державного санітарного лікаря України. При цьому на сільськогосподарські підприємства можуть бути покладені обмеження щодо ведення сільськогосподарської діяльності, необхідні для захисту населення від інфекційних хвороб.

Джерело: 23; 24; 25.

Що стосується зони екологічного лиха, то, згідно з постановою Верховної Ради УРСР від 1 серпня 1990 р., № 95-ХІІ, у зв'язку з наслідками Чорнобильської катастрофи всю територію України було оголошено зоною екологічного лиха, тобто правовий режим даної зони регулюється чорнобильським законодавством. Наступним є режим надзвичайного стану, який, згідно з українським законодавством, може бути введений у зв'язку із виникненням надзвичайної

екологічної ситуації. Правовий режим зони надзвичайної екологічної ситуації встановлює обмеження на здійснення, засоби і методи ведення сільськогосподарської діяльності в зоні надзвичайної екологічної ситуації. Щодо правового режиму карантину, то він розділяється на карантин рослин; карантин тварин і санітарний карантин. Кожен з них регулюється відповідними законами.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Аналіз правових інститутів регулювання сільськогосподарської діяльності демонструє, що відповідні правові приписи і законодавчі акти потребують уточнення та доповнення. Даний сегмент права є застарілим і не відповідає особливостям сучасного ведення сільськогосподарського виробництва. Механізм правового регулювання охорони природних ресурсів у сільському господарстві має враховувати специфіку новітніх методів ведення агробізнесу та запобігати недбалому і неефективному використанню цих ресурсів.

Перспективою подальших досліджень є вивчення та аналіз правових приписів, що регулюють сільськогосподарську діяльність фермерських господарств.

Література

1. *Погрібний О. О.* Аграрне право України / *О. О. Погрібний.* – К. : Істина, 2006. – 448 с.
2. Про охорону земель [Електронний ресурс]: закон України від 19.06.2003 р. № 963-IV (в ред. від 09.12.2012 р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/962-15>.
3. Про державний контроль за використанням та охороною земель [Електронний ресурс]: закон України від 19.06.2003, № 963-IV (в ред. від 09.12.2012 р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/963-15>.
4. Кодекс України про надра [Електронний ресурс]: Кодекс України від 27.07.1994 р., № 32/94 (в ред. від 26.04.2014 р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80>.
5. Водний кодекс [Електронний ресурс]: Кодекс України від 06.06.1995 р., № 213/95 (в ред. від 26.04.2014 р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80>.
6. Про тваринний світ [Електронний ресурс]: закон України від 3.12.2001 р., № 2894-III (в ред. від 26.04.2014 р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2894-14>.
7. Про рослинний світ [Електронний ресурс]: закон України від 09.04.1999 р., № 591-XIV (в ред. від 26.04.2014 р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/591-14>.

8. Про Червону книгу України [Електронний ресурс]: закон України від 07.02.2002 р. № 3055-III (в ред. від 18.11.2012 р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3055-14>.

9. Про Зелену книгу України [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 29.08.2002 р., № 1286 (в ред. від 30.10.2013 р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1286-2002-%D0%BF>.

10. Про охорону атмосферного повітря [Електронний ресурс]: Закон України від 16.10.1992 р., № 2707-XII (в ред. від 26.04.2014 р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>.

11. Про охорону навколишнього природного середовища [Електронний ресурс]: закон України від 25.06.1991 р., № 1264-XII (в ред. від 26.04.2014 р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.

12. Про екологічну експертизу [Електронний ресурс]: закон України від 09.02.1995 р. № 45/95 (в ред. від 18.11.2012 р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/45/95-%D0%B2%D1%80>.

13. Про захист рослин [Електронний ресурс]: закон України від 14.10.1998 р., № 180-XIV (в ред. від 26.04.2014 р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/180-14>.

14. Про затвердження Порядку вилучення, утилізації, знищення та знешкодження непридатних або заборонених до використання пестицидів і агрохімікатів та тари від них [Електронний ресурс]: постанова КМУ від 27.03.1996р. № 354 (в ред. від 30.07.2012 р.). – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/354-96-%D0%BF>.

15. Про карантин рослин [Електронний ресурс]: закон України від 30.06.1993 р., № 3348-XII (в ред. від 26.04.2014 р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3348-12>.

16. Про пестициди і агрохімікати [Електронний ресурс]: закон України від 02.03.1995 р., № 86/95 (в ред. від 26.04.2014 р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/86/95-%D0%B2%D1%80>.

17. Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції [Електронний ресурс]: закон України від 14.01.2000 р., № 1393-XIV (в ред. від 26.04.2014 р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/annot/1393-14>.

18. Про підтвердження відповідності [Електронний ресурс]: закон України від 17.05.2001, № 2406-III (в ред. від 02.12.2012р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2406-14>.

19. Про відходи [Електронний ресурс]: закон України від 05.03.1998 р. № 187/98 (в ред. від 26.04.2014 р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80>.

20. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення [Електронний ресурс]: закон України від 24.02.1994 р., № 4004-XII (в ред. від

26.04.2014 р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>.

21. Про металобрухт [Електронний ресурс] : закон України від 05.05.1999 р., № 619-XIV (в ред. від 02.12.2012 р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/619-14>.

22. Концепція Загальнодержавної програми поводження з відходами на 2013–2020 роки [Електронний ресурс] : розпорядження КМУ від 03.01.2013 р., № 22. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/22-2013-%D1%80>.

23. Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи [Електронний ресурс] : закон України від 27.02.1991 р. № 791а-XII (в ред. від 19.04.2014 р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/791%D0%B0-12>.

24. Про зону надзвичайної екологічної ситуації [Електронний ресурс] : закон України від 13.07.2000 р., № 1908-III (в ред. від 03.03.2006 р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1908-14>.

25. Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру [Електронний ресурс] : закон України від 08.06.2000 р., № 1809-III (в ред. від 01.07.2013 р.) / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1809-14>.
